

С. М. Кулик – кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

А. Р. Терещенко – студентка магістратури факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ВИКОРИСТАННЯ СПОРТУ УГО ЧАВЕСОМ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ СВОГО АВТОРИТЕТУ У ВНУТРІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ ВЕНЕСУЕЛИ

Роботу виконано на кафедрі міжнародних відносин

і регіональних студій СНУ імені Лесі Українки

Розглянуто проблематику спорту як складник ідеології чавізму. Виділено особливості використання спорту, особистого спортивного іміджу президентом Венесуели Уго Чавесом для посилення свого авторитету у внутрішній політиці країни та в міжнародних відносинах.

Ключові слова: Уго Чавес, бейсбол, Ф. Кастро, товариські матчі, дзюдо, В. Путін, бокс, татування.

Kulyk S. M., Tereshchenko A. R. Using Hugo Chavez's Sports to Strengthen Venezuela's Domestic Politics and International Relations. The problem of sport is considered as a component of the ideology of chavism. The peculiarities of the use of sport, personal sports image of the President of Venezuela Hugo Chavez for strengthening of its authority in the domestic policy of the country and in international relations are highlighted.

Key words: Hugo Chavez, baseball, F. Castro, friendly matches, judo, V. Putin, boxing, tattoos.

Актуальність теми дослідження. Сімдесят четвертий президент Венесуели Уго Чавес (1999–2013 рр.) був одним із найбільш демонізованих президентів сучасності. Головний ідеолог ОПЕК і борець за «нафтодолари», він зберігав спортивну форму й за свою пристрасть до бейсболу на міжнародній арені отримав прізвисько «Червона горила». Спортивний дух завжди був домінантою характеру Уго Чавеса. Тому він приділяв значну увагу розвитку спорту у Венесуелі й намагався здобути прихильність відомих спортсменів.

Мета дослідження – розглянути спорт як складник ідеології чавізму й виявити особливості використання питань спортивної проблематики президентом Венесуели Уго Чавесом для посилення свого авторитету у внутрішній політиці країни та міжнародних відносинах.

Виклад основного матеріалу. Найпопулярнішим видом спорту у Венесуелі завжди був бейсбол. Підлітком Уго Чавес мріяв про кар'єру бейсболіста, у 1969 р. у складі команди «Criollitos de Venezuela» став чемпіоном країни. Завдяки своєму бейсбольному таланту він поступив до Військової академії, за збірну команду якої грав, а у 1976–1980 рр. виступав у професійних турнірах на рівні штатів. Пізніше його призначили спортивним організатором у цій академії. Уго Чавес, який регулярно займався на тренажерах і бігав крос, підтримував це захоплення й на посаді президента країни. Він розглядав спорт як важливий крок на шляху досягнення ідеалів і гасел боліваріанської соціалістичної революції. Ми виділили такі особливості використання спортивної проблематики президентом Венесуели Уго Чавесом для посилення свого авторитету у внутрішній політиці країни та міжнародних відносинах.

Внутрішня політика.

1) Підтримка Уго Чавесом бейсболу. Уго Чавес активно використовував свій бейсбольний імідж у внутрішній і зовнішній політиці. Так, прихильники «Червоного бунтаря» надягали червоні сорочки й бейсболки, щоб продемонструвати свою приналежність до його табору. Під час однієї із прес-конференцій у своїй резиденції Уго Чавес намагався зловити бейсбольний м'яч від іноземного журналіста. Разом із міністром спорту В. Мата він виступав за жіночу олімпійську збірну команду з софтболу у товариському матчі, присвяченому десятиріччю «боліваріанської революції». Вона перемогла іншу команду у складі діючих і колишніх зірок професійної венесуельської й великих американських ліг, до якої також увійшли відомі венесуельські політики та члени уряду. Змагання були організовані на підтримку венесуельськими спортсменами конституційної програми, що скасовувала обмеження у переобранні президента республіки, губернаторів, мерів і депутатів парламенту [1]. Також Уго Чавес брав участь у бейсбольних матчах серед ветеранів і держслужбовців, і навіть незадовго до смерті заявляв, що найближчим часом планує зіграти у бейсбол.

2) Коменданте часто використовував спортивну лексику для оцінки суспільно-політичної ситуації: після перемоги на чергових президентських виборах у 2012 р. онкохворий Уго Чавес так охарактеризував стан свого здоров'я: «Я був як боксер зі зв'язаною лівою рукою й зв'язаною правою ногою, тому доводилося стрибати лише на одній нозі» [2]. Такі епатажні висловлювання привертали до нього увагу провідних світових лідерів і політичних діячів.

3) Проведення Уго Чавесом інституційних реформ у сфері спорту. Отримуючи великі кошти від продажу нафти, уряд Венесуели виділяв значні суми на соціальні програми, зокрема, розвиток спорту. Завдяки реформам ініційованим Уго Чавесом, органи місцевого самоврядування отримали повноваження самостійно вирішувати питання будівництва спортивних споруд у своєму регіоні. У 2001 р. Уго Чавес запровадив в уряді Венесуели посаду міністра освіти, культури та спорту. Ним став А. Істуріс, засновник партії «Батьківщина для всіх», яка у 1998 р. на президентських виборах підтримала кандидатуру Уго Чавеса. Важливість цієї посади підтверджує той факт, що цей міністерський пост у 2007–2008 рр. обіймав старший брат Уго – Адан Чавес. Із метою посилити контроль влади над спортом, президент ініціював кампанію з розвитку спорту на основі створення армійських спортивних клубів. Загалом, уряд Уго Чавеса уможливив масовий доступ громадян до спорту, а функціонери від спорту призначались за принципом особистої відданості диктатору. Втім, складна економічна ситуація в країні вплинула на розвиток спорту. Наприклад, виконуючи заклик президента економити електроенергію, Футбольна федерація Венесуели

28 жовтня 2009 р. заявила про перенесення вечірніх матчів на денний час – із 18 на 15 годину [3].

4) Використання Уго Чавесом спортивних подій як зручного агітаційного майданчика. Щотижневі випуски телепрограми «*Aló, presidente*», що її вів Уго Чавес, скасовували лише тоді, коли у цей час транслювали фінальні матчі Чемпіонату світу з футболу. Окремі випуски цього ток-шоу, а також газетні колонки авторства Чавеса, були присвячені бейсболу. Неодноразово під час трансляції важливих бейсбольних матчів «революційний диктатор» у тренувальному костюмі кольорів національного прапора раптово з'являвся на екранах телевізорів і «громив» американський імперіалізм. На грудях чемпіона світу у напівлегкій і легкій вазі за версіями WBO і WBC венесуельця Е. Валеро було зроблено велике татуювання з портретом Уго Чавеса, який був особистим покровителем боксера. Коли спортсмен вчинив самогубство, президент критикував місцеві ЗМІ, що, на його думку, переслідували Е. Валеро за вірність ідеалам революції. Крім того, Уго Чавес наказав надати фінансову допомогу чемпіону серії GP2 2010 р. П. Мальдонадо й компанії «*Williams*» («*Формула-1*») у сумі 12 млн. євро від державної нафтової компанії «*Petroleos de Venezuela*». Тобто, успіхи й поразки венесуельських спортсменів наділяли ідеологічним підтекстом.

5) Дружба Уго Чавеса з відомими спортсменами та їхня підтримка президента. Єдиного для Венесуели чемпіона Олімпійських ігор у Лондоні 2012 р. – фехтувальника Р. Лімбардо, президент оголосив національним героєм. Коменданте був кумиром народної улюблениці – моделі, фехтувальниці, переможниці багатьох змагань у Південній Америці, учасниці трьох Олімпійських ігор (2004, 2008, 2012 рр.) А. Бенітес. Вона підтримувала його із 1999 р., пізніше була призначена заступником голови Єдиної соціалістичної партії Венесуели у Каракасі. У 2012 р. в агресивно-оголеному стилі брала участь у передвиборчому ролику президентської кампанії. Підтримували Уго Чавеса й інші відомі венесуельські спортсмени: бейсболіст М. Ордонес і гонщиця М. Дуно.

Зовнішня політика.

1) Захоплення Уго Чавеса бейсболом допомагало згладити «нерівні кути» у відносинах між Венесуелою та США. Так, Уго Чавес пропонував президенту США Дж. Бушу зіграти у бейсбол, коли вони обоє досягнуть старечого віку [4]. Президенту США Б. Обамі він жартома запропонував об'єднати зусилля з ним та Фіделем і Раулем Кастро, щоб разом вимагати повернення бейсболу й софтболу до програми Олімпійських ігор [5]. Перебуваючи у Гавані, Уго Чавес вивів на поле команду Венесуели у товариському матчі проти кубинців на чолі з Ф. Кастро. У відповідь на критику Сполученими Штатами Америки «відкличного» референдуму 15 серпня 2004 р. у Венесуелі, «червоний бунтар» заявив: «На цьому референдумі я так вдарю бейсбольною битою, що мій м'яч залетить у сад Білого дому». 28 вересня 2011 р., коли одна із газет Майямі опублікувала повідомлення, що, нібито, неприємного Уго Чавеса, помістили у Військовий госпіталь Каракаса, Уго Чавес у відповідь зупинив нараду й, прихопивши з собою бейсбольну рукавицю, провів «розминку» на площі поблизу палацу Мірафлорес, перекидаючись м'ячем з охоронцями [2].

2) Запрошення до країни іноземних фахівців і відомих спортсменів. Венесуела постачала на Кубу дешеву нафту, натомість до країни приїхало багато кубинських спортивних тренерів. Вони працювали у різних куточках країни, сприяючи виконанню соціальних програм Уго Чавеса. Авторитет Уго Чавеса на міжнародній арені підтримували запрошені ним у Венесуелу закордонні «зірки» спорту. Серед них – легенда світового футболу аргентинець Д. Марадона, який неодноразово заявляв, що ненавидить США й вважає себе «чавістом». Він відвідав Венесуелу в рамках «святкування десятирічного ювілею боліваріанської революції» й на стадіоні «*Brigido Iriarte*» дав майстер-клас молодим футболістам. Важливо, що Д. Марадона виступив на

мітингу на підтримку «лідера боліваріанської соціалістичної революції» на конституційному референдумі щодо скасування обмежень на переобрання президента. Футболіст прийшов на мітинг у червоній майці активіста з написом: «Так! За Чавеса і спорт» [6]. У 2010 р. Д. Марadona висловив абсолютну підтримку «своєму хорошому товаришу – Уго» у його баталіях з опозицією. Один із кращих футболістів ХХ ст. обіцяв додати портрет президента Венесуели до своєї колекції татуювань ліворадикальних лідерів, адже у нього вже витатуйовані Е. Че Гевара і Ф. Кастро.

3) Участь Уго Чавеса у відкритті спортивних змагань й міжнародне визнання підтримки ним спорту. Президент Венесуели Уго Чавес і міністр спорту В. Мата у 2010 р. були нагороджені Медалями пошани Міжнародної федерації софтболю [7]. На церемонії відкриття у Венесуелі престижного футбольного турніру Південної Америки – Кубку Америки (2007 р.) першим на поле вийшов Уго Чавес із президентом Болівії Е. Моралесом і Д. Мараданою.

4) Дружба Уго Чавеса із президентом Росії В. Путіним. У спорті, як і зовнішній політиці загалом, Уго Чавес дотримувався відкрито агресивного антиамериканського курсу. Тому його часто порівнювали з іншими президентом-диктатором, який теж захоплюється спортом – президентом Росії В. Путіним. Майже ровесники, вони прийшли до влади з інтервалом у декілька місяців, обоє полковники (В. Путін – розвідник, Уго Чавес – десантник), колишні військові, спортсмени – ці політики різко контрастували із попередніми очільниками своїх країн. Обоє піклувалися про здоровий спосіб життя своїх співвітчизників. Під час зустрічі з президентом В. Путіним Уго Чавес, який називав себе «великим другом Росії», заявив: «Ми дуже сильні! Ви займаєтесь дзюдо, а я – бейсболом» [8]. Тому логічно, що під час візиту Уго Чавеса до Москви у вересні 2009 р. Венесуела визнала незалежність Абхазії й Південної Осетії. Надзвичайним і Повноважним Послом Республіки Абхазія у Боліваріанській Республіці Венесуела у грудні 2010 р. було призначено З. Гваджаву [9]. Він має великий авторитет у цій країні, адже працював тренером і багато років допомагав у підготовці боксерів збірної команди Венесуели.

5) Вшанування пам'яті Уго Чавеса. Символічно, що творець «соціалізму ХХІ ст.» помер 5 березня – того ж дня, що й шістдесят років тому помер інший диктатор – Й. Сталін. Венесуельські спортсмени були присутні на церемонії прощання, з різних країн вони надсилали листи співчуття його родині. Тривалий час шаленим попитом на батьківщині Уго Чавеса користувалися футболки й кепки із його зображенням. На честь Уго Чавеса названо футбольний стадіон у лівійському Бенгазі, а за участю президентів згаданих нижче країн відкрито: новий футбольний стадіон у Болівії, бейсбольний – у столиці Нікарагуа. У Мінську (Білорусь) зведено «Парк Уго Чавеса» з майданчиками для різних видів спорту та велодоріжками. Таким чином, культ особи Уго Чавеса мав яскраво виражену міжнародну спортивну складову.

Висновки. Президент Венесуели Уго Чавес свідомо використовував свій спортивний імідж та питання спортивної проблематики для набуття та посилення свого авторитету у внутрішній політиці Венесуели та у міжнародних відносинах загалом. Він активно коментував і давав оцінки спортивним результатам; особисто виділяв кошти на підтримку венесуельських спортсменів; розробив національну програму розвитку спорту; зумів вивести питання розвитку бейсболу на міжнародний рівень; до програми святкувань річниці «боліваріанської революції» були включені масштабні спортивні заходи; підтримував дружні особисті й міждержавні контакти із президентами-диктаторами, які у своїй політичній діяльності приділяли значну увагу розвитку спорту.

Джерела та література

1. Чавес сыграл в составе женской сборной по софтболю: команда обыграла профессионалов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://tsn.ua/ru/tsikavinki/chaves-sygral-v-sostave-zhenskoi-sbornoi-po-softbolu-komanda-obygrala-professionalov.html>.

2. Сапожников К. Н. Уго Чавес (Жизнь замечательных людей). – М. : Молодая гвардия, 2013. – 482 с.
3. Уго Чавес запретил играть в футбол в темноте [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://glavred.info/sport/142461-ugo-chaves-zapretil-igrat-v-futbol-v-temnote.html>
4. Чавес предлагает Бушу сыграть в бейсбол [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://77.221.139.117/news-word/Chaves-predlag/>.
5. Чавес предлагает Обаме популяризировать бейсбол [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://desporter.com.ua/posts/2138>.
6. Голова М. Марадона митингует за Чавеса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.infox.ru/news/26/7860-maradona-mitinguet-za-cavesa>.
7. Вручены Медали Почета ISF [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://old.baseball.by/zar_news/656.html?page=8.
8. Зыгарь М. Двойник президента // Коммерсантъ Власть. – 2002. – 23 апреля. – № 15. – С. 38.
9. Кураскуа Ю. Для успехов необходимо время // Республика Абхазия. – 2015. – 10 апреля. – № 39.
